

Vlaamse overheid

**Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van de Franse
begraafplaatsen te Heuvelland en Ieper**

DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMSE MINISTER VAN
FINANCIËN EN BEGROTING EN RUIMTELIJKE ORDENING,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming
der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus
1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van
monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de
decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december
1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21
november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juli 2004
tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse
Regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van
15 oktober 2004, 23 december 2005, 19 mei 2006, 28 juni 2007
en 10 oktober 2007;

Gelet op het ministerieel besluit van 09 november 2007
houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van de Franse
militaire begraafplaatsen in Heuvelland en Ieper;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor
Monumenten en Landschappen van 03 juli 2008;

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet
van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en
dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari
1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21
november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006:

1° Wegens de historische waarde, meer bepaald de historische context en de
militair-historische waarde, wegens de historische waarde, meer bepaald de
architectuurhistorische waarde en de artistieke waarde en wegens de
sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Franse militaire begraafplaats Saint-Charles de Potyze,

Gelegen te Ieper, Zonnebeekseweg z.nr.;

Bekend ten kadaster:

Ieper, 2^e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 433K

./..

2° Wegens de historische waarde, meer bepaald de historische context en de militair-historische waarde, wegens de historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde en de artistieke waarde en wegens de sociaal-culturele waarde:

- als monument:

de Franse 'Ossuaire' op de Kemmelberg en de gedenkzuil 'Den Engel',
Gelegen te Loker (Heuvelland), Kemmelbergweg z.nr.;

Bekend ten kadaster:

Heuvelland, 6^e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 406B, 408A(DEEL)

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1) De Franse militaire begraafplaats van Saint-Charles de Potyze wordt beschermd als monument omwille van haar:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de militair-historische waarde:

Met 3593 doden onder graftekens en nog eens 616 onbekende doden in het massagraf achteraan is dit de tweede grootste Franse begraafplaats in Vlaanderen. De eerste doden werden hier begraven door 'ambulances' van de 17de en 18de Franse divisies in het najaar van 1914 en het voorjaar van 1915. Deze oorspronkelijke graven zouden echter door later oorlogsgeweld vernield raken. De niet meer te identificeren stoffelijke resten kwamen na de oorlog terecht in het massagraf.

Na de oorlog verzamelbegravingen van vele Franse graven die niet naar het thuisland werden gerepatriëerd, afkomstig uit de omgeving van Ieper en Poperinge, zelfs vanaf de kust en het IJzerfront. Tot op de dag van vandaag vinden er begravingen plaats van Franse doden, die gevonden worden bij archeologische opgravingen in de streek. Deze begraafplaats is één van de belangrijkste getuigen van de aanwezigheid van Franse troepen tijdens de Eerste Wereldoorlog en hun zware verliezen tijdens grote en kleinere slagen en gevechten in de Ieperboog of aan het IJzerfront.

- Historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde en artistieke waarde:

Aanleg van de rijen graven in perfecte symmetrie. Toegangszuilen met de militaire symboliek, zoals in de jaren '20 ooit voorgeschreven was, nl. een zwaard met een laurierkrans (een zwaard als symbool van kracht, terug te vinden in het wapenschild van het Franse leger, laurier als symbool van de overwinning). Het meest opvallende architecturale element op de begraafplaats is de ingetogen beeldengroep van J. Fréour, uitgevoerd in een donkere steensoort. Deze is duidelijk geïnspireerd op een Bretoense calvaire, verwijzend naar de vele Bretoenen die in Vlaanderen het leven gelaten hebben.

De aanplantingen op de begraafplaats zijn eerder schaars, de grasvlakte overheerst. Bij de graven zelf zijn geen bloemperken aanwezig.

- Sociaal-culturele waarde:

Grafstèles voor moslims en joden onderstrepen het internationale en interculturele aspect van de Eerste Wereldoorlog, toen ook koloniale troepen als onderdeel van het Franse leger in de Ieperboog en aan het IJzerfront werden ingezet.

De keuze voor de aanleg van massagraven was aan het begin van de Eerste Wereldoorlog nog een gangbare praktijk binnen het Franse leger. Pas vanaf eind december 1915 zouden individuele en eeuwige graven voorgeschreven worden. Toch zouden massagraven nog gebruikt worden, voornamelijk om hoge aantallen niet-geïdentificeerde doden te begraven.

2) De Franse 'Ossuaire' op de Kemmelberg en de gedenkzuil 'Den Engel' worden beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de militair-historische waarde:

Grootste Franse nationale begraafplaats in Vlaanderen, met 5294 doden, waarvan er nauwelijks 57 geïdentificeerd konden worden. Haar ligging tegen de westflank van de Kemmelberg houdt verband met de Slag om de Kemmelberg (voorjaar 1918), toen talrijke Franse lijken op het slagveld op en rond de heuvel achtergebleven waren en in massagraven begraven werden. Deze massagraven werden later aangevuld met stoffelijke resten van Franse militairen uit andere slagvelden in Vlaanderen.

De obelisk op de massagraven heeft tot doel de aanwezigheid en de zware verliezen van de Franse troepen in België gedurende de ganse oorlog te herdenken. De gedenkzuil 'Den Engel' herinnert specifiek aan de Slag om de Kemmelberg en de Franse eenheden die hierbij betrokken waren. Het betreft één van de grootste Franse gedenktekens i.v.m. de eerste Wereldoorlog op Vlaamse bodem.

- Historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische waarde en artistieke waarde:

Sobere site, geometrisch aangelegd in een driehoekig ommuurd park, met als blikvanger een obelisk die bekroond wordt met een Gallische haan. Vooral haar ligging tegen de westflank van de Kemmelberg verleent deze site een hoge landschappelijke waarde.

Deze waarde geldt evenzeer voor de witte gedenkzuil 'Den Engel', die half verscholen tussen het groen op de top van de Kemmelberg staat en gericht is naar de lagergelegen 'Ossuaire'. Dit gedenkteken is van de hand van architect Cordonnier uit Rijsel en bestaat uit een obelisk waartegen een overwinningsgodin met lauwerkrans geplaatst werd.

- Sociaal-culturele waarde:

De keuze voor de aanleg van massagraven was aan het begin van de Eerste Wereldoorlog nog een normale praktijk in het Franse leger. Pas vanaf eind december 1915 zouden individuele en eeuwige graven voorgeschreven worden. Toch zouden massagraven nog gebruikt worden, voornamelijk om hoge aantallen niet-geïdentificeerde doden te begraven.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel,

12 NOV. 2008

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening

Dirk VAN MECHELEN